

Bratr Kryšpín z Viterba

Světce františkánské radosti

Mariano d'Altari

Překlad: Štěpánka Popková SFŘ

**Postulazione Generale dei Cappuccini
Roma 1993**

Kapitola I. Mezi školou a dílnou

Život bratra Kryšpína z Viterba se nám zdá bohatý na barvité historky a vtipné a přiléhavé výroky. A první, kdo je jimi stržen, je samotný autor jeho životopisu, který se cítí téměř zavázán vyprávět je a opřít se o ně od okamžiku, kdy jsou natolik schopné, aby charakterizovaly a presentovaly svého protagonistu. Ale, a to je dobré si uvědomit, samotné historky a aforismy mohou být i špatným vodítkem, protože zatímco zdůrazňují jednotlivé aspekty, mohou je zároveň izolovat od kontextu skutečného života a každodennost nechat kdesi v pozadí. Toto je nutné zdůraznit hned na začátku, protože u světců hrozí vždy nebezpečí, že budou idealizováni, a tak nikdy nepochopíme, jaký byl skutečně jejich život,

takový, který prožívali ve vztahu k lidem a v jednotlivých situacích, v nichž se nacházeli a jednali.

Kryšpín se narodil 13. listopadu 1668 ve Viterbu, v oblasti nazývané Bottarone; pokřtěn byl 15. téhož měsíce v kostele Svatého Jana Křtitele jménem Petr. Se křtem jsou spojena i jména matky, Marcie, otce, Ubalda Fiorettiho a kmotra, Angela Martinelliho. Otec Ubaldo, který se oženil s Marcií, jež v té době byla vdovou a měla jednu dceru, byl řemeslníkem. Avšak on z rodinné scény brzy zmizí, když po sobě zanechá osiřelého Petra, ještě v dětském věku, a Marcii, podruhé vdovu. Malý Petr tak nalézá útočiště u svého strýce Františka, ševce, který si ho velmi oblíbil a o němž nám kronika vypráví, že jeho obliba zašla tak daleko, že ho nechal navštěvovat školy jezuitů a dokončit gramatické vzdělání. K tomu ho přijal jako učně do své ševcovské dílny.

Marcia byla velmi zbožnou ženou a náboženskou výchovu svého Petra neomezovala jen na to, aby ho naučila jednotlivé modlitby. Když bylo Petrovi asi pět let, během návštěvy poutního místa v Quercii, ho nabídla Panně Marii. A když dítěti ukazovala obraz Panny Marie, řekla mu: „Podívej, tohle je tvoje Matka a Paní; až budeš starší miluj ji a uctívej jako svoji matku a paní.“ Také ho zvykala, aby se v sobotu postil a aby chodil do kostela. Od toho okamžiku ho máme před očima, jak je vytrvale zaměstnán ministrováním a zdobením oltářů květinami, které koupil za drobné od svého strýce. Prožil zbožné dětství a jak mnozí dosvědčují, byl to život „malého světce“, který však zdravím nepřekypoval. Snad se už takový narodil. Jako starý jednou prohlásil: „Nechtěl jsem umřít jako malý.“ A zajisté také odříkání a posty zrovna nepřispěly k tomu, aby zesílil.

Kronika dále zaznamenala strýcův zásah, který takto vyjel na zbožnou Marcii: „Ty se tak hodíš na to, abys hlídala kuřata, a ne vychovávala děti! Nevidíš, že Petr neroste, protože nejí?“ A o to, aby se Petrovi dostalo jídla dostatek, se začal starat sám. Ale ať se snažil, jak se snažil, Petr zůstával stále stejný, malý a hubený, jaký už bude po celý život. Nakonec ten dobrý člověk ustoupil, s úvahou, která vrhá dobré světlo na jeho dobromyslnou křesťanskou povahu. Když tedy uznal svou porážku, řekl Marcii: „Nechte ho tedy, ať se postí; vždyť nakonec bude lepší, když budeme mít doma hubeného svatého, než tlustého neřáda.“

Petr zůstal v dílně u svého strýce do svých 25 let. A byl něco víc, než jen chytrým pracovitým a počestným mladíkem. Roku 1721, když se již Kryšpín těšil pověsti svatosti, Jozzi, kanovník a patricij z Viterba, při rozhovoru s o. Gabrielem z Ischie, kazatelem katedrály ve Viterbu, pronesl tato slova: „Ó, jak byl dobrým ještě ve světě!“

Kapitola II

Novic na vyzkoušení

Petr Fioretti se rozhodl stát kapucínem v okamžiku, kdy viděl procházet ulicemi Viterba kající procesí šesti noviců, kteří sešli z kláštera Palanzana, aby tak v době velikého sucha vyprosili lidem déšť. Ale v tomto ohledu to byla jen ona klasická pomyslná kapka, která nechá pohár přetéci. Ve františkánském Viterbu patřila setkání se syny Poverella k jeho nejranějším vzpomínkám z dětství, jak dosvědčuje i epizoda s kradenými knihami v kostele svatého Františka alla Rocca. Musel již dlouho nosit v srdci onen záměr, stát se františkánem, protože již předtím četl minoritskou řeholi a jeden malý výtisk nosil s sebou. A nejen to, ale v okamžiku rozhodnutí, si zcela vědomě vyvolil laický stav, protože chtěl napodobit blahoslaveného Felixe z Cantalice.

Se svým rozhodnutím se představil provinciálovi, o. Angelovi z Rieti, když byl na návštěvě v klášteře Svatého Pavla. Ten mu ihned předal přijímací list do Řádu a zdálo se, že se mu, k nesmírné radosti jeho srdce, otevřela brána noviciátu bez komplikací. Ale tak tomu nebylo. Proti němu se postavili především jeho příbuzní, i jeho matka, která tehdy byla již

pokročilého věku a potřebovala pomoc a navíc žila ještě se svobodnou dcerou, která jí visela na krku. Nemohla snést, že její syn, nenevzdělaný, si zvolil stát se bratrem laikem právě pro pokoru a obtíže spojené s tímto stavem. A když mu to vytýkala ze všech stran, přemohl Petr její námitky i slzy a řekl jí: „Ale kolik to máte tváří, moje matko. Už si nevzpomínáte, že jste mě odevzdala Panně Marii?“ Na to ubohá žena odpověděla: „Jdi tedy a služ Panně Marii.“

Je obtížné popřít obsah tohoto rozhovoru. Dalo by se říci, že jeho ozvěna nikdy nezmizela z uší a ještě méně z Petrova srdce, kterému se podařilo svěřit dobrým lidem z Orvieta alespoň na čas do ochrany svou matku a sestru. Jeho sestra přežila svého bratra, nikdy se nevdala a stala se dominikánskou terciářkou. Sloužila v rodině Giovanni Battisty Leporelli a našla u nich zázemí až do pokročilého stáří. Byla to „hotová světice“, ve stáří však oslepla, stala se nepohyblivou a žila z almužen. Kryšpín s ní udržoval písemný kontakt až do posledních dní svého života, a snad trochu i s pocitem viny. Stalo se totiž, že jednomu zbožnému mladíkovi, který se jmenoval Giuseppe Maria Fracassini a toužil se stát kapucínem, poradil, aby zůstal ve světě a staral se mu o vlastní matku.

Neočekávaně však, i přes list ministra provinciála, čekaly na Petra komplikace s přijetím do noviciátu. Když totiž uviděl magistr noviců, jak je malý a neduživý, řekl mu, ať se vrátí domů. Nakonec mu dovolil, aby zůstal aspoň jako host, zatímco očekával odpověď od ministra provinciála, který ne zrovna bez jisté rozmrzelosti odepsal, že na něm je přijímat novice do řádu, a na magistrovi, aby je zkoušel.

Potom už magistr neváhal našeho Petra vyzkoušet, hned poté, co 22. července 1693, na svátek sv. Magdalény oblékl kapucínský hábit, a přijal jméno, pod nímž je znám v dějinách svatosti, Kryšpín z Viterba, na počest sv. Kryšpína, patrona ševců. V klášteře se však nikdy tomuto řemeslu věnovat nebude, snad proto, že bylo považováno za příliš lehké pro toho, kdo má být podrobován zkoušce. Skutečně, okamžitě byl poslán na zahradu, kde od rána do večera ryl; také byl dán za společníka bratru almužníkovi, aby se zjistilo, zda je schopen pochodu po celý den, sužován sluncem i deštěm, s těžkým nákladem. Kryšpín však všechny zkoušky k údivu toho, který ho považoval za nevhodného, přestál. Dokonce svou dobrotou, zbožností, přisností a přívětivostí povzbuzoval novice i řeholníky. Poznenáhlu přísný magistr změnil smýšlení a s ním i celá řeholní rodina. Když pak bylo nezbytné přidělit pomocníka bratru, který byl postižen vážným stádiem tuberkulózy a měl na radu lékařů odjet do Palanzany, za lepším podnebím, padla volba na bratra Kryšpína. A byl to samotný nemocný, o. Cesare, který, když Palanzanu opouštěl, prohlašoval že br. Kryšpín nebyl novic, ale anděl. Že to tak je, o tom byl přesvědčen i jeho magistr, o. Giuseppe da Paliano, který se až do konce života „chlubil“, že Kryšpín byl jeho novicem. A po mnoho dalších let byl Kryšpín v noviciátu v Palanzanu předkládán jako ukázkový novic.

Kapitola III

Cesta

Po roční zkušební době byl br. Kryšpín, hned poté, co 22. července 1694 složil své sliby, poslán do Tolfy, kde zůstal tři roky, až do dubna roku 1697. Z Tolfy odešel do Říma, kde se zdržel sotva několik měsíců; od roku 1697 až do dubna roku 1703 pobýval v Albanu, odkud byl přerazen do Monterotonda. To bylo jeho působištěm nepřetržitě celých šest let, do října roku 1709; pak se odebral do Orvieta, kde mu byla svěřena služba zahradníka až do ledna roku 1710, kdy začal zastávat místo almužníka. Tak začalo téměř čtyřicet let jeho orvietského života, přerušeno jen krátkodobými pobyty v Bassanu (několik měsíců roku 1715) a v Římě (od května do října roku 1744). Posledním jeho místem se 13. května 1748 stala nemocnička v Římě, kde 19. května roku 1750 umírá.

Tak vypadá chronologický přehled života bratra Kryšpína. Ten nebyl sestaven bez obtíží na základě svědectví z kanonizačního procesu a životopisu, který o něm napsal o.

Alessandro da Bassano. Během 57 let, které strávil mezi kapucíny, byl bratr Kryšpín kuchařem v Tolfě, ošetřovatelem v Římě, znovu kuchařem v Albanu, zahradníkem v Monterotundu, téměř po čtyřicet let almužníkem v Orvietu. A jak už to u bratří bývá, stěhoval se vždy z poslušnosti. Přesto však dvakrát o to požádal a nakonec dosáhl schválení, aby se přestěhoval jinam. V Římě museli jeho představení brát v úvahu jeho špatný zdravotní stav (trpěl povážlivým chrlením krve) a poslat ho do příjemnějšího podnebí. Jemu však působilo obtíže stýkat se s lékaři, léky a tím, co se týkalo zdravotní péče. Vstoupil ke kapucínům, aby sloužil a pracoval, a tak se mu zdálo téměř zradou, že zůstává tak v pozadí. Podle svých slov byl „osel, který nemá stát ve stínu, pro kterého se hodí buď oheň nebo slunce a který má být buď v kuchyni nebo na zahradě.“

Mnohem těžší bylo získat povolení pro přestěhování z kláštera v Albanu, kde byla Kryšpínova přítomnost považována za nezbytnou, nejen pro povinnosti, které tam měl pro početnou komunitu, a pro ještě početnější hosty, které měl na starosti, když přijeli, ale především protože požíval velikou vážnost a úctu teologů, básníků, šlechticů, státních ministrů a vysokých církevních představitelů, počínajíc papežem Klementem XI, který Kryšpínovi posílal svíce, aby je zapaloval před obrazem Panny Marie, a holoubata, která měl bratřím připravit k jídlu, s žádostí o modlitbu pro něho i blaho celé církve. Z těchto důvodů se budoucí kardinál Francesco Maria Casini, tehdy generální deginitor a apoštolský kazatel, stavěl proti přestěhování, které však bylo povoleno generálním ministrem o. Augustinem da Latisana. Bylo to proto, aby se Kryšpín zbavil takové popularity, kterou považoval za nebezpečnou pro spásu své duše.

Obliba br. Kryšpína nesouvisela výhradně s jeho přívětivostí při rozhovorech a s jeho uměním přednášet Tassovy verše, ale jako již v Tolfě mu byly připisovány některé zázračné zásahy. Vlastnil nevysvětlitelně účinné recepty na neduhy těla i duše. Věřilo se, že on svými kaštany, sušenými fíky, myrťou, houbami anebo jen přiložením medailky svého růžence může vykonat zázračné uzdravení. V kanonizačních procesech se nachází nepřeborné množství nejrůznějších historek takového typu, co ale překvapuje nejvíce, je přirozenost, s jakou je br. Kryšpín koná. Řekli bychom, že si jen tak hraje, snad s tím úmyslem odvrátit pozornost co nejvíce od sebe. Aniž by se mu to podařilo, samozřejmě. Tak se také jednoho dne, poté, co uzdravil Marca Antonia Adriani, důvěrného sluhu Klementa XI, na něho osopil rozzlobený slavný Giovanni Maria Lancisi těmito slovy: „Ten váš dryák má větší účinnost než léky nás ostatních lékařů?!“ Br. Kryšpín však našel způsob jak geniálního a podezřivého papežova lékaře trochu shodit a proto mu odpověděl: „Můj pane, vy jste velmi učený muž a jako takového vás uznává celý Řím, ale moje Paní toho zná mnohem víc než vy a všichni lékaři dohromady.“ Takové uvažování nemohlo rozčítit ani papežova lékaře, vždyť i on byl mužem víry.

Ano, bratr Kryšpín připisoval všechno své Paní, které jak v Tolfě, tak v Albanu postavil oltářík, kterému nikdy nechyběly květiny, svíce a modlitby. A v Monterotondo, kde pracoval na zahradě, vystavil aspoň obraz Panny Marie v malinkém přístřešku, který stál v rohu zahrady. Před ním rozhazoval zbytky semínek a drobečky chleba, aby přilákal ptáčky, kteří by se tam najedli a zpívali, protože „si přál, aby se všechno stvoření celého světa sjednotilo a stále chválilo velikou Matku Boží.“

Kdybychom chtěli shrnout prvních 16 let (od r. 1693 do r. 1709), které br. Kryšpín strávil mezi kapucíny, nestačilo by jeho programové heslo „chudoba a čistota“, ale je k tomu zapotřebí slov tří „modlitba, práce, pokání“. Vzhledem k tomu poslednímu máme opravdu výmluvné důkazy. Už jako starý „vždycky říkával, že pokání je třeba konat, když je člověk mladý, protože, když je starý, pak už nemůže dělat všechno, co by chtěl.“ A br. Mariánovi z Viterba vyprávěl, co „jako mladý“ prováděl. A je to přesně totéž, o čem se zmiňují i texty kanonizačních procesů.

Pole působnosti, na kterém se br. Kryšpín namáhal, bylo však mnohem širší. Tak například, když vypukla epidemie malárie, sám od sebe se nabídl, že půjde ošetřovat nemocné spolubratry v klášteřích ve Farnese, Gallese a Braccianu. A když se ho někdo pokoušel odradit a poukazoval mu na nebezpečí nákazy, odpovídal mu s úsměvem: „Poslušnost, ta nakažený vzduch odnímá,“ nebo „já půjdu ... a doprovázet mě bude jeden slavný vrchní lékař (sv. František), však jsem si obstaral dost velkou nádobu výborného léku (poslušnosti) proti horečce.“ Ale v případě Bracciana prorokem nebyl. Sloužil s úplným nasazením a bratři se zakrátko zotavili, ale on sám padl velmi vážně nemocen a bylo nezbytné převézt ho na ošetřovnu do Říma, kde o jeho život panovaly velké obavy. To se událo během provincialátu o. Leonarda z Viterba (1704 – 1708).

Kapitola IV Almužník

Nezdá se, že by br. Kryšpín přišel do Orvieta již jako almužník. Vskutku, ještě v posledních měsících roku 1709 se staral o klášterní zahradu. Ale na počátku roku 1710 vstoupil do Orvieta, aby vyprosil chléb, víno a olej pro své bratry. A to už bude dělat po celých příštích 38 let. Nebylo jich 40, protože musíme vzít v úvahu dvě přerušení, jedno z roku 1715 (jeho pobyt v Bassanu) a druhé roku 1744 (léčení v nemocnici v Římě). Když však byli kapucíni postaveni před dilema – buď br. Kryšpín nebo hlad – nezbývalo jim nic jiného, než povolat zpátky toho, kterého již tehdy orvietští nazývali „náš svatý Felix“. Už od prvního okamžiku, kdy se objevil mezi lidmi, získal si br. Kryšpín svým způsobem života jejich sympatii a úctu, ať už pro to, co žádal, nebo pro to, co dával.

Protože město a klášter byly od sebe značně daleko a cesta byla zvláště obtížná na pochod, měl almužník v městských hradbách k dispozici malé přístřeší. V době br. Kryšpína mu byla nabídnuto přístřeší mnohem větší, které pak bylo obýváno reformovanými františkány. On ho však odmítl, aby tak neurazil chudobu. Většinu času ale trávil mezi lidmi a uprostřed nich. Chodil s nimi na mši a na kázání, pomáhal na pohřbech a přijímal některé služby, kterými sloužil v různých městských kostelích.

Nejen že ho znali všichni, ale také on všechny znal a zdravil je svým „Pozdrav Bůh, svatoušku!“, tak že se každý hned cítil jeho dobrým přítelem. A přesto o něm kardinál Filip Antonio Gualtieri mluvil jako „samotáři ve městě“. Nebylo totiž výjimkou, že ho jeho společník musel zatahat za hábit, aby odpověděl na pozdrav tomu, kdo ho zdravil. Více svědků také vypovídá, že on i když si byl vědom života a zázraků u jednotlivců i rodin, nikdy ani o jednom v klášteře nemluvil. S bratry zachovával mlčení, dokonce i při rekreacích „se dal sotva zahlédnout, prohodil pár obyčejných slůvek a pak hned zmizel.“ Otec Michelangelo da Reggio Emilia, který, aniž by ho znal, se s ním setkal na náměstí před chrámem, ho popsal jako „veselého, ale rozvážného, vřelého, ale ne vášnivého.“

Dříve než opustil svoji komůrku, zpíval Ave maris stella a pak s růžencem v ruce vyšel po žebrotě, která však pravidelně netrvalo dlouho. Dokonce mu vždy zbýval ještě čas, aby navštívil nemocné a vězně. Říkával svému průvodci: „A my bychom snad neměli vykonat žádný skutek lásky pro chudé?“

Jako almužník se cítil zavázán, aby bratřím obstaral všechno nezbytné. Proto dříve než vyrazil na obchůzku, ptal se kuchaře, co je v klášteře potřeba, protože měl důvěru v to, že všechno potřebné obstará. A doopravdy při sběru almužen bral jen to potřebné. Často mu nabízeli víc, než bylo nutné, a on jim na to s díky říkal: „Položte to sem, teď to nepotřebuju, ale až se příště vrátím, vezmu si to.“ Jeden svědek upřesňuje: „Žádal jen to nezbytné, nic navíc. A neexistovalo nic, co by se dalo bratru Kryšpínovi odepřít.“ A jestliže někdo, pohnut štědrostí, ho nutil, aby si vzal od něho, žertem mu odpovídal: „A že vy chcete být v ráji sám?“

Nechte také místo jiným, aby mohli dát svou almužnu. Až budu vaši almužnu potřebovat, vyžádám si ji.“ Také mile odmítal almužnu, která mu byla nabízena od lidí, žijících v těžkých podmínkách, a říkal, že se pro ni vrátí, až ji bude potřebovat.

V klášteře měl br. Kryšpín malou zahrádku, na které pěstoval zeleninu všeho druhu, kterou nechával pak rozdávat u brány a darovat ji dobrodincům. Někdy také neváhal pozvat dobrodince do kláštera a vždy s nimi jednal uctivě a přívětivě.

V kanonizačních procesech se dočteme mnohé o tom, co se dá nazvat almužnickým stylem br. Kryšpína. Kráčel vždy obtížený mošnamy, pod kterými se skoro ztrácel, ale které nikdy nepřenechával svému průvodci, i když byl mladý a silný, takže později jeden z nich řekl, že „chodit jako společník s br. Kryšpínem, bylo jako vyjít si na procházku.“ Za každého počasí chodil bos a s odhalenou hlavou. Ve stanovenou dobu konal své obchůzky také po orvietských horách, přirozeně pěšky a s nákladem v nerozlučitelné mošně. A když mu někdo nabídl nějaké občerstvení, žertem mu odpovídal: „Příště, dneska není můj den.“ Ale on svůj den neměl nikdy. Přátelsky jednal také s židy, od nichž přijímal almužny.

Když pak br. Kryšpín z Orvieta odešel, našel otec kvardián Giacinto da Belluno na vnitřní straně dveří své cely připevněný „seznam všech míst, kde se vybírala almužna“, který br. Kryšpín sepsal vlastní rukou, a na závěr připsal takové přání: „Ve zdraví žij a s hříchem se bij.“

Kapitola V

To, co dával bratr Kryšpín

Děti ho oslovovaly a volaly na něho „sv. Kryšpíne“; obyvatelé Viterba reptali na ty z Orvieta, že jim vzali jejich „malého světce“; a orviěští mluvili o svém „sv. Felixovi“ a o „řádu bratra Kryšpína“. Korunou toho všeho byla především pověst o jeho zázracích. Br. Kryšpín byl považován za vykonavatele zázraků na způsob rozmnožení vína, mouky, chleba. K tomu přibývala uzdravení a prorocká slova, která mu připisovali. My však po této cestě nepůjdeme, protože, třebaže je nám jasné, že zázrak je aktem lásky vykonaným na pomoc potřebným bratřím, mohli bychom se nakonec od Kryšpína vzdálit, zvláště když usilujeme o to, abychom se mu přiblížili a pochopili hluboký smysl jeho lidské a náboženské zkušenosti.

Z pozorného zkoumání bohaté dokumentace, která se nám dochovala, nezvratně vyplývá, že prvořadý úkol br. Kryšpína nespočíval v tom, aby zajistil prostředky na obživu malé řeholní rodiny, která žila v klášteře, ale, aby zahrnoval péčí velkou rodinu, tvořenou obyvateli Orvieta a jeho vesnic. Tam vykonal neuvěřitelné dílo, na poli pomoci a víry, pro pokoj a spravedlnost. Nikdo nemohl uniknout jeho pozornosti: nemocní, veřejní i obyčejní hříšníci, řeholnice, prostitutky, svobodné matky, opuštěné děti, rodiny chudých, duše, jejichž pochybnosti je přivedly k zoufalství. Aby uzdravil tyto a jiné neduhy, čerpal br. Kryšpín ze své mošny a ze svého dobrého srdce, a jestliže to bylo nezbytné, utíkal se i k zázrakům. Četné historky jsou toho dostatečným důkazem, který jen plně potvrzuje všeobecný charakter svědectví, která nemalý počet svědků uvedl do kanonizačních procesů. Ale jak to udělat, když máme tak málo místa, abychom prošli souhrn 14 skutků milosrdenství pro tělo i ducha, které br. Kryšpín neustále konal během svých dlouhých orvietských dní?

Návštěva nemocných a vězňů patřila k denním starostem br. Kryšpína. Těšil jedny i druhé, a nejenom slovy. Bylo důležité věnovat co největší pozornost jeho slovům, která nemocným říkal. Slovy: „Příteli, vyhrál jsi“, předpovídal jeho uzdravení; jestliže však pobízel: „Svěřme se Pánu“, bylo třeba připravit se na smrt. Někdy mluvil ještě otevřeněji, jak tomu bylo u jednoho „zdravého, silného a výstředního“ mladíka, když mu řekl: „Příteli, nechej vám dávat falešné naděje.“ Častěji však ohlašoval uzdravení, jak je možné odvodit z tohoto pozdravu: „Strýčku Carlo, zítra už nebude nic ...“ ,nebo: „ Příteli, zapal si jednu ...“

Často také ale přinášel br. Kryšpín i konkrétní pomoc. Dokonce i pro jeho společníka bylo záhadou, jak mohl být tak dobře informován o nemocných a jejich podmínkách. Jednou slyšel bratr, který ho doprovázel, jak mu říká: „Pojďme navštívit jednu chudou nemocnou stařenku, která bydlí tady kousek“, a už jí nesl maso, oplatky a preclíky, které jim darovaly sestry. A když onemocněli bratři, nepřál si aby byli odvezeni do nemocničky ve Viterbu, ale aby byli necháni v jeho útulku a tam se o ně velmi pečlivě staral. Po dlouhou dobu často navštěvoval nemocného řeholníka jiného řádu, kterého jeho bratři žalostně opustili. Sestrám kladl na srdce, aby se staraly o nemocné spolusestry, a říkával, že to je přednější než samotné skutky pokání.

Zájem br. Kryšpína o chudé a vězněné šel mnohem dál než jen k povzbudivému slovu a kousku chleba. Zvláště v době nedostatku shromáždil množství obilí a jiných základních potřeb v domech pánů Francesca Barbareschi, Giuseppe Piermattei, Bucciosanti a Rosati, aby je rozdávali těm chudým, které br. Kryšpín posílal se svojí vizitkou. A almužny přicházely i z daleka, na příklad od generálního představeného jezuitů; ale největší díl pocházel od vládců a biskupů, kteří se Orvieta ujali a kterým br. Kryšpín sloužil jako jejich tajný almužník. Biskup Giuseppe da Marsciano, který spravoval diecézi v letech 1734 – 1745 vyprávěl o tomto rozhovoru s br. Kryšpínem: „Můj pane, pro bratry posbírám dostatek po kouskách v těchto vesničkách, něco tady, něco tam. Ale přál bych si pomoci tolika světským chudákům a početným rodinám, které jsou velmi chudé. Proto, kdybyste se uráčil dát mi něco, abych jim pomohl, byl by to projev veliké lásky.“ A lásky projevoval tolik zvláště u brány špitálu. Přál si také, aby nikdo neodcházel z kláštera, aniž by neobdržel nějakou pomoc.

Jeho návštěvy ve vězení byly téměř každodenní. Utěšoval vězně, zasahoval v jejich prospěch, strážným kladl na srdce mírnost a úctu k nim. Pomohl tak mnoha vězněným, aby jim dobu jejich trestu zkrátily a jiní, muži i ženy, byli propuštěni na svobodu. Br. Kryšpín jim neodepřel nic, co bylo v lidských silách. Nestačilo mu nabídnout těm ubohým chléb, kaštiny nebo trošku tabáku, ale přesvědčil mnoho rodin, aby vězňům, když na ně vyjde řada, zajistily i jídlo. Tak jeden ze svědků, poté, co vypověděl, jaké prostředky v tomto případě br. Kryšpín používal, svou výpověď uzavřel slovy: „takže jim žádný den tato pomoc nechyběla.“

Další těžkost té doby byla pro br. Kryšpína novým úkolem lásky. Jeden z mnoha svědků vypovídá: „když se před branou kapucínského kláštera a špitálu objevily odložené děti, což se tehdy často stávalo, Kryšpín je bral, přes noc o ně s velikou láskou pečoval a pak je odnášel do špitálu Santa Maria della Stella, který byl pro ně zřízen. A nescházely přitom rozpačité situace, které však br. Kryšpín uměl svým smyslem pro humor převést do úsměvných událostí Františkových Kvítků. A nejednomu ze svých „nalezenečků“ věnoval zvláštní pozornost a postaral se, aby se vyučil řemeslu.

Br. Kryšpín byl přesvědčen, že bída morální i materiální, kterou měl každý den před očima, je z velké části zaviněna nespravedlností. Proto on, tak tichý, horlivě bojoval proti „těžkému hříchu“ toho, kdo okrádal dělníky o jejich mzdu. Obchodníky napomínal, aby byli přesní. Staral se, aby se dobře jednalo s dělníky, kteří byli občas povoláni na práci pro klášter, takže „všichni ochotně přicházeli, aby tam pracovali“. Kazatel, kapucín o. Angelo Antonio z Viterba v procesech vypověděl, že byl od br. Kryšpína pobízen, „abych konal to samé, co on. Řekl mi, že když se potká s některým z »oněch dlužníků«, klidně jim o tom zazpívá.“ Tak to učinil i s jedním šlechticem, který když onemocněl, chtěl, aby ho br. Kryšpín uzdravil. Ten mu však vzkázal: „jestliže se chce uzdravit na těle, ať se nejprve uzdraví na duchu, a až zaplatí věřitelům a svému služebnictvu, pak ať se pomodlí k Nejsvětější Panně Marii za uzdravení svého těla.“

Se stejným klidem napomínal i rouhače, kdykoli a kdekoli. Jeden svědek prohlásil: „Položil mošnu, zavolal si toho, kdo tak mluvil, a ostře ho pokáral.“

Br. Kryšpín byl „učeným laikem“, jak o něm prohlásil lektor o. Luigi da Belluno: nejen že jako mladý studoval, ale také četl, přemýšlel a naslouchal kázáním s bystrou a

otevřenou myslí, k níž připojoval i železnou paměť, takže byl schopen do písmene kázání opakovat; a neváhal to dělat, zvláště když se jednalo o důležité základní skutečnosti křesťanského života. Cítil se být misionářem především chudých a nevzdělaných (neúspěšně také požádal o dovolení jít mezi nevěřící). Faráři z Orvieto ho nazývali apoštolem a misionářem vrchoviny. On totiž, zvláště k večeru, když obcházel vesnice a vesničky orvietského kraje, vyučoval „děti a chudé rolníky základní pravdy víry a křesťanské nauky, a to s velkým úspěchem. Nechával je tolikrát opakovat ty samé věci, až si byl jistý, že se je naučili“. A jeho vyučování nejen že bylo oblíbené, ale také vyhledávané. Zvláště o svátcích přicházeli „za ním na návštěvu chudí rolníci a on bez řečí pokračoval a vyučoval je katechizmu“.

Ale rolníci nebyli sami, kdo přicházel bušit na dveře jeho přístřešku. Jeden svědek při procesu prohlásil: „Cokoli nepatrného se v Orvietu stalo, hned se s tím běželo za br. Kryšpínem.“ Svědek tu naráží na hádky mezi bratry, manžely, občany i mezi různými hnutími občanů a světskou nebo církevní autoritou. Když ponecháme stranou zdlouhavé a komplikované dokládání důkazů, které bychom mohli použít, zacitujme si aspoň to, co se slzami v očích řekl biskup Giuseppe da Marsciano: „Když br. Kryšpín odešel, ztratil jsem ve svém městě a diecézi zvěstovatele pokoje i samotnou svornost.“

Pro radu k němu přicházelo z daleka i blízka veliké množství lidí, jako by se jednalo o toho nejosvícenějšího duchovního vůdce. Bylo důležité vědět od něho, zda je dobré se oženit a s kým, nebo jak překonat rodinné neshody. A jestliže byl někdo pokoušen představou, že bude zatracen, říkával mu: „Stačí, když budete zachovávat přikázání Boží a svaté církve, tak půjdete do nebe opravdu přímo.“ Svému průvodci, br. Domenicovi da Canepina, který se cítil jako vězeň v těsném přístřešku v Orvietu, bez světla a vzduchu, a proto pomýšlel na žádost o přeložení jinam, řekl: „Na co to myslíte? Co vám to vlezlo do hlavy? Zažeňte toto pokušení nelibosti a nechuti a navraťte se zpět ke svaté poslušnosti.“

Jak je možné vidět, často radil a napomínal, aniž by se ho někdo na to ptal. A nejen bratry. Také jedna bohatá orvietská žena, Livia Stellini, vypověděla, že „jí s pražádným taktem řekl mnoho věcí kolem jejího chování, aby se polepšila; ... že do ráje se nechodí proto, že někdo tancoval, poskakoval a klábosil“ A když ji cestou potkal, nahlas jí opakoval: „Vanitas vanitatum et omnia vanitas.“ (Marnost nad marnost, všechno je marnost.) Ale ona žena, bohatá a marnivá, nebyla schopná vzdát se přepychu a mladíků, kteří se jí dvořili. Aby jí br. Kryšpín napravil, provedl jí chytrácký kousek. Během lidové misie, přesvědčil kazatele, aby udělal výtku, kterou pronesl v okamžiku, kdy procházeli pod jejími okny: „Ještě dnes se obrať, o duše, protože pak už nebude čas.“ Žena, která slova přijala jako sobě určená, se rozhodla vyhodit zálezníky z domu. Následujícího rána, když ji br. Kryšpín potkal, tak jí řekl: „Tak je to správně. Bůh ve vás zvítězil a ďábel vás ztratil.“ A opravdu se změnila, protože později na radu br. Kryšpína, navštěvovala ve špitále nemocné a pomáhala jim. Mezi nimi byly i Orsola Pisana, „plná nejodpornějšího utrpení“, a Rosa Greppelli, „ve svém životě prostitutka.“

Br. Kryšpín navštěvoval také mnoho klášterů v Orvietu nejen pro svoji službu almužníka, ale také protože ho biskup posílal, „aby uzdravoval různice vzniklé v samotných klášteřích“. Sám si velice vážil zasvěceného života oněch žen a nejednu v povolání k řeholnímu životu povzbudil. Když byla sestra nemocná, přicházel do kláštera, aby ji potěšil a připravil na dobrou smrt. S více sestrami uzavřel vřelé přátelství a navštěvoval je a dodával jim odvahy až do posledních dní svého života. A přece někteří svědkové vypovídají o jeho přísném a nedůvěřivém postoji vůči těm, které v klášteře žily. Jistý svědek řekl: „mluvil s nimi málo a přísně, někdy jim vynadal“; často je napomínal, aby se vyhýbaly „zahálce v hovorně, protože tam se nedá získat nic jiného než náklonnost ke světu ... a to je jejich největší nebezpečí.“

Dochovala se nám také ozvěna slova, které znovu přináší pokoj a světlo, které se br. Kryšpín nebál adresovat kněžím a teologům. Takto odpovídal o. Michelangelovi da Reggio Emilia, apoštolskému kazateli a vizitátorovi biskupů: „Milujme, nejdražší otče, milujme Boha celým srdcem a budeme spaseni.“ A opatovi Palmilli, který musel přijmout úřad arcidiakona sv. Elpidia, řekl: „Běž, běž pracovat na vinici Páně, kde, když budeš zachraňovat duše druhých, zachráníš i svoji.“ Farář od sv. Venanzia, v orvietské diecézi, byl velmi skeptický ohledně spásy mnoha křesťanů. Pochyboval o jejich disponovanosti a odmítal jim udělovat svátosti, dokonce i v okamžiku smrti. Když u něho br. Kryšpín nocoval, stočil také řeč i na ožehavý problém a poté, co si kněze vyslechl, mu řekl, aby vysluhoval svátosti, jak je jeho povinností a aby nebažil po tom vědět víc, protože původcem svátostí je Boží milosrdenství a Boží milosrdenství bude i jejich dovršením.

Kapitola VI

Ctnost k vyzkoušení

I přes všechna svědectví o úctě a náklonnosti, nescházely br. Kryšpínovi v Orvietu nástrahy, pokořování a rozpory, jak uvnitř kláštera, tak i venku. Dvakrát si musel dát pozor na čistotu svého života, když mu činily nástrahy dvě „nestoudné ženy“. V klášteře Obrácených jedna řeholnice, která pocházela ze zaalpských oblastí, se rozhodla napadat ho urážkami, po dobu více než třiceti let, pokaždé, když přicházel k bráně prosit o almužnu. A v jedné rodině spolu žili dva bratři, jeden z nich mu dával almužnu, zatímco druhý mu nadával. Ten dokonce napsal generálnímu ministrovi Bonaventurovi Barberini da Ferrara (1733 – 1740) list, v němž ho žádal, aby br. Kryšpína z úřadu odvolal. Kanovník Pietro Bucciosanti, stále z Orvieta, ho vinil z pokrytectví. A jako on byli i další, kteří mu křičeli do tváře: „Jsi pokrytec, veliký pokrytec!“

Nedorozumění a „kříže“ mu nescházely ani v klášteře ze strany jeho spolubratří. S tím se ostatně dalo počítat. Br. Kryšpín byl řeholníkem, který se zavázal uskutečňovat ideál vědomě a bez kompromisů. A to nejen že na něho strhávalo pozornost, ale také ho to stavělo do ustavičného konfliktu s realitou, která ho obklopovala.

Kvůli své službě byl nucen zůstat téměř neustále mimo klášter, v tom nejužším kontaktu se „svojí velikou orvietskou rodinou“, jejíž život poznával. Proto, když se vracel do kláštera, většinou se našel někdo, kdo se ho ptal po novinkách. Tomu hned br. Kryšpín odpověděl: „Mám něco jiného na práci, než abych si všímal takových věcí.“

Pak tu byl i jeden kvardián, který měl určitý rozmar ohledně poslušnosti: chtěl, aby večer byli všichni bratři v klášteře, včetně br. Kryšpína, který si s velkým sebezáporem musel odepřít svůj útulek v Orvietu, kde mohl aspoň sníst kousek chleba a trochu si odpočinout. Ale jestliže neměl žádné námitky, když se jednalo o nějaký osobní sebezápor, pak ovšem byl nesmlouvavý ohledně základních otázek, v nichž by si někdo chtěl zahrávat s jeho ideálem. Tak se stalo, že roku 1715, kdy nový kvardián, o. Francesco Antonio da Port'Ercole, když se ujal svého úřadu, nařídil, aby šel žebrat peníze. Samotný kvardián vyrostl v Port'Ercole, španělské vojenské pevnosti, proto nebyl zvyklý na něco čekat, tím méně, aby ho někdo neposlechl. Proto, když viděl takovou houževnatost br. Kryšpína, rozhodnutého neporušit řeholi, nechal ho z Orvieta odvolat. Br. Kryšpín tedy odešel do Bassana, odkud byl za tři měsíce na naléhání řeholní rodiny povolán zpět do Orvieta. V té době spravoval klášter stále o. Francesco Antonio da Port'Ercole, který byl donucen odvolat své požadavky a který později řád opustil.

Br. Kryšpín považoval pokání za jednu ze základních součástí řeholního života. Proto ani nepřekvapuje jeho tvrzení že „dobrému vínu není dobře na stole kapucínů, ale na stole pánů“. Také přinášel do kláštera „chléb trochu nižší“ nebo horší, který se v Orvietu vyráběl a

který vyžebal od rolníků, aby si, jak říkával, „řeholníci vzpomněli, že jsou chudými kapucíny“. Stávalo se také, že když uslyšel někoho, jak chválí dobrou chuť vína, utíkal do spižírny, aby víno trochu „pokřtil“. A odtud pramenily neshody oněch řeholníků poněkud chudých duchem. Ponejvíce se omezovali na reptání a občas se mu někdo z nich postavil, aby mu vynadal, že není schopen zajistit potřeby komunity, jak by se slušelo.

A co na to br. Kryšpín? Někdy vyznával, že je „neužitečným služebníkem svých bratří“ ale častěji věc obracel v legraci. Říkával, že „všichni jsme pokřtěni a že to je milost, která nám byla udělena Kristem, naším Pánem, a tak podobně.“ A ještě: tomu, kdo si stěžoval „že na stůl přišel plesnivý chléb, s úsměvem odpovídal: „Jak jsme zavázáni našemu serafickému otci sv. Františkovi, který nás nikdy neopouští a nechá pro nás rozkvétat každou věc – chléb, víno, zeleninu, slané maso a všechno ostatní, co je potřeba¹.“

Bylo by zajímavé dozvědět se, jak se skutečně br. Kryšpín cítil, když taková slova pronášel. Jsme zvyklí považovat ho za veselého zvěstovatele dobrého Boha, šťastného prostáčka, vlídného a zdvořilého rytíře od kulatého stolu. Ale byl skutečně takový? O. Giacinto da Belluno, který byl jeho kvardiánem a znal ho až do morku kostí, během kanonizačních procesů o něm vypověděl: „Br. Kryšpín se heroickým způsobem cvičil ve ctnosti síly, v umění potlačit a zkrotit svůj živelný a ohnivý temperament, který jsem v něm objevoval a který usiloval zmírnit buď mlčenlivostí v záležitostech, které mu byly protivné, nebo tím, že věci pro něho nepříjemné oblékal právě do své veselosti a svého žertování, kterého užíval i ve věcech bezvýznamných.“ Jednoho dne přiznal svému průvodci br. Giacomo d'Andorno že, i kdyby Bůh dopřál kapucínům „jen chléb a bahnitou vodu, přesto bychom se s tím museli spokojit jako s projevem Boží prozřetelnosti.“ Jeho odpovědi se ostatně zdály žertovné jen na první pohled. Vycházely totiž z hlubokého přesvědčení a záměrem toho, kdo je pronášel, bylo pomoci bratřím, aby reflektovali své povolání a přemýšleli o něm.

Reptavé bratry bude br. Kryšpín potkávat až do své smrti. V nemocnici v Římě někteří z nich, podráždění pověstí o jeho svatosti, mu ušetřili přezdívku „svatý zázrakožravec“², snad pro připomínku toho, že rozmnožil víno a další potraviny. Na to on odpovídal Tassovým veršem, který mu byl obzvláště drahý a blízký během celého jeho života: „Příteli, vyhrál jsi, já ti odpouštím, odpusť také.“ A aby toto odpuštění potvrdil, nabízel reptalům preclíky a jiné dobroty, které mu někdo přinesl. Nakonec to byl způsob, jako každý jiný, jak jim zavřít pusy, aby nehřešili proti bratrské lásce.

Kapitola VII Jeho aforismy

V životopisu, třebaže krátkém, br. Kryšpína by zůstala obrovská mezera, kdybychom se nezmínili o jeho aforismech – výrociích, průpovědích, zásadách, úvahách nebo hláškách, do kterých jako skutečný mistr dovedl zhustit obsah svých nejhlubších úvah a citů. Byl přemýšlivým a zdvořilým mužem, který měl smysl pro podobenství a obraznost, byl skutečným mistrem na vedení rozhovoru, zvláště, kdy bylo zapotřebí překonat obtížnou situaci nebo se vyhnout chvále, kterou ho někdo zahrnoval. Především uměl nalézt správná slova i správný způsob, když se jednalo o to upozornit, varovat lidi jakéhokoli postavení. Na to šťastně vzpomíná během výpovědi při procesu laický bratr, Domenico da Canepina: „Když dával svá svatá napomenutí, vystupoval mile a zdvořile, svatě žertoval a mluvil jakoby k třetí osobě, aby tak lépe a rozvážněji dosáhl svého záměru...“

¹ V tomto případě jde o slovní hříčku. V originálu pane fiorito = plesnivý chléb nebo také rozkvetlý chléb, od slovesa fiorire = rozkvétat, kvést.

² V originálu najdeme – santo mangia miracoli, doslova – světec, který se živí zázraky

Některé z aforismů br. Kryšpína se ještě dlouho po něm opakovaly. To dosvědčují nejen kanonizační procesy, kde jsou zaznamenány v hojném počtu, ale stávalo se, že je někdo mohl slyšet citovat na cestě nebo v domě. Také je pravda, že o Giuseppe Antonio dalla Valtellina, když o postním období kázal ve vesnicích orvietského kraje (Sugano, Torre, Sala a S. Venanziano), považoval za vhodné komentovat některé „výroky a zásady“ br. Kryšpína a lidé přicházeli, aby si je znovu poslechli, protože byli přesvědčeni o jejich účinnosti.

Také my si některé z nich zacitujeme, aniž bychom trvali na jejich úplnosti nebo abychom je chtěli kompletně zasazovat do jejich kontextu, protože v tom případě by si věc vyžadovala mnohem více prostoru a zájmu.

Často br. Kryšpín pozvedl oči k nebi a zvolal: „Ó, jak je velká Boží dobrota!“ Nebo když vyzýval k obdivu stvořeného, říkával: „Jak veliký je Bůh, jak veliký je Bůh!“ Často také vzdychal: „Ó Pane, proč vás celý svět nezná a nemiluje?“ A pobízel: „Milujme tohoto Boha, protože si to zaslouží.“ Nebo: „Miluj Boha a nehřeš, konej dobro a nic neřeš³.“ Napomínal i obchodníky: „Dejte si pozor, nepodvádějte, protože Bůh vás vidí.“ A ještě říkával: „Kdo nemiluje Boha, je blázen.“ „Kdo miluje Boha čistým srdcem, šťastně žije a spokojeně umírá.“ „Kdo koná Pánovu vůli, nikdy se mu nic protivného nepříhoda.“

V době velikého nedostatku povzbuzoval takto k důvěře v Boží prozřetelnost: „Svou důvěru vkládej v Boha a budeš mít všeho dostatek.“ „Boží prozřetelnost na nás pamatuje více, než my na sebe.“ Při stejné příležitosti, když se ho někdo ptal, jak se mu povedlo zajistit nezbytné pro klášter, kde se mezitím řeholní rodina rozrostla o dalších sedm studentů, odpovídal „že na to nijak nemyslel, ale že měl tři velké zásobovače“, tedy Boha, svatou Pannu a svatého Františka.

Když uslyšel zvonit zvon na modlitbu loučil se se slovy že „ho volá jeho Pan Otec“ a br. Francescovi Antonio da Viterbo řekl: „Krajane, cokoli děláme, všechno musíme konat pro lásku Boží ... já bych nezvedl ani smítko slámy, kdyby to nebylo pro slávu Boží.“ A kdo by konal jinak, „byl by mučedníkem ďábla“.

Často měl také br. Kryšpín na jazyku „svoje svaté zásady“ o Panně Marii, kterou nazýval „moje Paní Matka“. „Kdo má úctu k nejsvětější Marii, ten se nemůže ztratit.“ „Kdo miluje Matku, ale uráží jí Syna, ten je falešným milovníkem.“ „Kdo uráží Syna, nemiluje Matku.“ „Neuctívá v pravdě Marii, kdo pohrdá jejím Synem, kterého uráží.“ A lidi učil opakovat: „Nejsvětější Maria, buďte mi světlem a průvodkyní zvláště v hodinu mé smrti.“ A když ho někdo prosil, aby se v těžkém případě modlil k Panně Marii, (pravidelně se od něho chtěly zázraky) říkal mu: „Nechte mě chvíli mluvit s mojí Paní Matkou a pak se vraťte.“ Nebo: „Pošlu upomínku mé Paní Matce a pak uvidíme, co nám odpoví.“ A ne vždy byla odpověď taková, jakou si přál, jako to bylo v případě Francesca Laschi, kterému řekl: „Moje Paní Matka nepodepsala upomínku, ve které jsem jí připomínal uzdravení tvého syna.“

Existuje také obrovské množství výroků, které se vztahují k posledním záležitostem. Br. Kryšpín koná každý skutek ve světle věčnosti, kterou očekává, a přeje si, aby nikdo tuto skutečnost neztrácel ze zřetele. Ať už je skutečností radostnou nebo obávanou, podle toho, jak ji každý bude prožívat. Sestře Marii Constanza ohlašoval blízký neodkladný konec slovy: „Kdo se rodí, umírá.“ A tomu, kdo lpěl na světské prázdnotě, připomínal: „Každý den z ní jeden odchází.“ Povzbuzoval nemocné a ztrápené a říkal jim: „Utrpení je krátké, ale radost je věčná.“ Nebo: „Očekávám takové dobro, že každé trápení je mi drahé.“ „Bůh mi je (trápení) dal, Bůh mi je vezme; ať se stane jeho nejsvětější vůle.“ A tomu, kdo ho litoval pro jeho utrpení, radostně odpovídal: „Kdy chceš trpět pro lásku Boží, snad až budeš mrtvý?“ Nebo: „Chcem snad s utrpením počkat, až budem pod drnem?“ Také často napomínal: „Do ráje se nejede vozem.“ „Ráj není dělaný pro balíky.“ „Do ráje se nechodí v pantoflích.“

³ Opět slovní hříčka, v originálu stojí – Ama Dio e non fallire, fa pur bene e lascia dire. Doslova – mijuj Boha a nehřeš, dobře pracuj a přestaň mluvit (se vymlouvat).

Myšlenka na peklo ho nechávala často zvolat: „Ó, věčnosti, ó, věčnosti“ třebaže byl přesvědčen, že „je namáhavější jít do pekla, než získat svaté nebe svatým konáním“. A přidával: „Smrt to je škola jak přivést k rozumu mnoho bláznů, kteří se drží světa zuby nehty.“ A on pomáhal těm bláznům, které potkal, aby přišli k rozumu včas. Obchodníkům říkal: „Uvědomte si, že Bůh vidí smlouvu i zisk.“ A jednomu člověku, který zamířil k jistým domům, řekl: „Je čas změnit cestu, jestli chceš mít štěstí v nebi i na zemi.“ A ještě napomínal: „Světské starosti k Bohu nevedou.“ „Kdo se o ně stará, je zatracen.“ Častěji však usiloval o to, aby vzbudil pocit důvěry: tak těm, kdo se ho ptali, jestli budou spaseni „pohotově odpovídal, že jestliže budou mít důvěru, že budou spaseni, spaseni budou.“ „Neúnavně opakoval, že Boží milosrdenství je nekonečné.“ „Boží milosrdenství, paní, je veliké. A ze špatného konání se osvobodíte dobrou zpovědí.“ „Boží moc nás stvořila, Boží moudrost nás vede a milosrdenství Boží nás spasí.“ Paní Paole Schiavetti, která trpěla výčitkami svědomí, odpověděl: Když člověk dá ze své strany všechno, co umí a co může, v ostatním se musí vrhnout do moře Božího milosrdenství.“

Zvláště početné jsou také výroky, které se dotýkají řeholního života mezi kapucíny, ohledně něhož často říkal: „Ó, jak jsme zavázáni našemu Pánu, který nás povolal do svatého řádu.“ V něm on sám sloužil tím, že nosil mošnu a lahve, jako „svůj kříž“, „ale o kolik těžší byl ten Kristus!“ Mnohokrát také řekl, že kříž řeholníků „je smítkem slámy, oproti tomu, který mají laici ve světě“; podobně také, že „kříže světských lidí, třebaže jsou železné, se mohou srovnávat s tím, který nesl Kristus.“ Proto měl spíše pesimistický pohled na řeholní život, jaký se žil v jeho době. Přál si, aby byl takový život plný, přísný a podložený skutky. Měl ve zvyku opakovat: „Děti, pracujte, dokud jste mladí, a utrpení snásejte s radostí, protože když je někdo starý, nezůstane mu nic než dobrá vůle.“ On, třebaže byl tak optimistický v tom, co se týkalo budoucnosti, když se jednalo o řeholníky, zanechával velice rád každé obraznosti a alegorie. Tak br. Francescovi Antonio z Viterba, když se rozzlobil na svého kvardiána, řekl zničehonic: „Krajane, jestliže chceš spasit svou duši, musíš zachovávat následující věci: milovat všechny, dobře o všech mluvit a všem prokazovat dobro.“ A jinému poradil: „Jestliže chcete žít v řeholním společenství spokojeně, musíte mezi jiným zachovávat tyto tři věci – trpět, mlčet a modlit se.

Obzvláště přísný byl k tomu, kdo nedostal svému slibu poslušnosti. Napomínal: „Ten, kdo neposlouchá je před Bohem a naším otcem sv. Františkem mrtvou duší a pro řád je neužitečným tělem.“ „... podobá se nerozváznému mladíkovi, který je v rodině hlupákem a bouřlivákem a který se hodí jen k tomu, aby všechny vyrušoval a popichoval, aby dělali nepořádek.“ „... je jako mrtvé tělo v domě, které neslouží k ničemu, jen k tomu, aby dům zamořilo svým zápachem.“

Vybízal k tomu, aby se pomáhalo chudým, kteří přicházeli k bráně, a říkal, že Bůh by se dostatečně postaral, „kdyby byly otevřeny brány dvě, tedy jedna k větší slávě Boží do chóru a druhá u vchodu, kde by se prokazovalo dobrodiní chudým.“ A ještě: „brána živí klášter.“

Br. Kryšpín byl náročný na řeholníky, ale vzhledem k Řádu pesimistou nebyl. Pokládal za velikou milost, že může Bohu sloužit. Když jednoho dne potkal jednoho chlapce z Orvieta, Girolama, syna Magdalény Rosati, předpověděl mu, že se stane kapucínem takovým popěvkem: „Bez chleba a bez vína, bráškou bratra Kryšpína.“ Chlapec se skutečně kapucínem stal a přijal jméno Giacinto z Orvieta, zemřel ještě jako klerik, když mu bylo 29 let, roku 1749.

Ale pak tu je ještě série aforismů, které přesně odpovídají povaze br. Kryšpína. Těmito šprýmy žertovně reaguje na události a skutečnosti často bolestné a smutné, a tak popouští uzdu svému nezadržitelnému smyslu pro humor. Obchodník se smíšeným zbožím, orvietan Francesco Barbareschi, když byl sužován dnou, byl od br. Kryšpína zdvořile vybídnut, aby „vzal Achileovo kopí, tedy rýč, a šel se s ním namáhat do Kryšpínovy vily, jak nazýval svoji

zahrádku, kde měl zasetu zeleninu a kde pěstoval bylinky pro dobrodince.“ Dalšímu, který chtěl být uzdraven ze stejné nemoci, dal však odpověď palčivou jako facka do tváře, když mu řekl: „Vaše nemoc je horší než revma i než dna, protože ... neplatíte tomu, komu byste měl. Vaši dělníci a vaše služebnictvo pláčí...“ Kněžně Barberini, když chtěla vidět svého syna Carla hned zdravého, odpověděl: „Hm, nestačí ti, že se uzdraví o svatém roce? ... A za koho Pána Boha máš? Od Boha je třeba přijímat milosti tehdy, když je chce dát.“ Cosimovi Puerini, kterému mu bylo zatěžko dát almužnou láhev dobrého vína, Kryšpín řekl: „Á, tak ty chceš obětovat jako Kain?“ Poté, co byl zázračně zachráněn jeden kapucín z nebezpečí smrti, když se snažil přebrodit rozvodněnou řeku, br. Kryšpín si prozpěvoval: Vidím ji rozbouřenou, rozbouřeně teče, asi budu velký blázen, jestliže ji přejde.“

Br. Kryšpínovi se často stávalo, že musel mluvit o sobě, aby prý pomohl druhým, kteří by si na jeho účet mohli vytvořit představu více odpovídající pravdě. Tak si to aspoň myslel on, který s potěšením dělal ozvěnu svým pomlouvačům, když říkal: „Jsem horší než pomeranče, ze kterých se přece jen vymačká trocha šťávy, ale co chtějí vymačkat ze mne?“ Aby se vyhnul chválám a obdivu, utíkal se často br. Kryšpín k obraznosti a přirovnáním. Tomu, kdo mu říkal, aby polévku nezkažil pelyňkem, odpovídal: „Každé hořkosti si važte;“ nebo: „Tento pelyněk, jestliže není podle chuti, je podle ducha.“ A když ho někdo litoval, že chodí i za deště, tak mu říkal: „Příteli, já chodím mezi kapkami.“ Anebo se vymlouval na svoji „sibylu“, ta že mu drží nad hlavou deštník a že mu nosí jeho těžké mošny. Jednou když šel navštívit kardinála Filippa Antonia Gualtieri, zeptal se ho, proč si aspoň příležitostně neobleče trochu lepší hábit a plášť. A Kryšpín „jako obvykle odpověděl žertem, když roztáhl plášť, takže bylo vidět, jak jím prosvítá světlo, a tak se přesvědčil, že je skutečně starý a sešlý.“ A kdo se podívoval nad jeho zázraky, tomu říkával: „Ale běžte, čemu se divíte? To přeci není nic nového, že Bůh dělá zázraky.“ „A ty to nevíš, příteli, že sv. František se v zázracích vyzná?“ V Montefiascone okřikoval lid, který mu rozebíral jeho plášť na relikvie: „Co to děláte, ubozí lidé!? Čím lepší by bylo, kdybyste uřízli nějakému psovi ocas! ... Zbláznili jste se? Tolik povyku pro jednoho osla, který jde kolem! Běžte do kostela a modlete se k Bohu!“

Pokorné tažné zvíře se ve slovníku br. Kryšpína objevovalo často ale v jeho slovech není ani náznak škrobenosti. Jednoho dne řekl o. Giovanni Antoniovi: „Otče kvardiáne, br. Kryšpín je osel, ale uzda, která ho řídí je ve vašich rukách; proto, když budete chtít, aby šel nebo se zastavil, uzdu zatáhněte nebo povolte.“ Když si nechával pomoci nandat mošny na ramena říkával celý radostný a žertovný: „Nalož osla a běž na trh.“; A když se ho někdo ptal, proč si nepřikryje hlavu, aby se chránil před deštěm nebo sluncem, odpovídal mu žertem: „Nevíš snad, že osel klobouk nenosí ... a že já jsem osel kapucínů?“ Ale někdy také vážně dodal: „Víš proč si nezakrývám hlavu? Protože vím, že stále stojím v přítomnosti Boží.“

Kapitola VIII

Dopisy br. Kryšpína

Br. Kryšpín si dopisoval s mnoha lidmi – s kněžími, řeholnicemi, bratry, zástupci šlechty i obyčejnými smrtelníky, kteří mu jednoho dne darovali chléb a víno a kteří, v okamžiku, kdy potřebovali pomoc, přicházeli, aby tloukli na dobré srdce toho, který našel Boha, aby se za ně pomodlil a potěšil je dobrým slovem.

Dopisů bylo velmi mnoho. V dekretu ohledně pravověrnosti Kryšpínových spisů, který vydala Kongregace pro ritus, 23. prosince 1767, je jich zmíněno 553, nalezených v městech Bagnoregio, Città della Pieve, Civitacastellana, Montefiascone, Orvieto, Montepulciano, Roma, Tivoli a Viterbo. Do naší doby se však dochovala jen nepatrná část. O Isidoro z Alatri jich během svého života shromáždil 43, napsaných v letech 1726 – 1750, tedy

až do blízké doby jeho smrti. Je škoda, že Kryšpínovi životopisci věnovali listům tak malou pozornost. V nich je totiž celý br. Kryšpín, se svojí pokornou svatostí, lidskou nijak strojenou, průzračnou jako nejčistší křišťál. Dalo by se říci, že každý dopis je pohlednicí do duše tohoto malého bratra z Viterba.

Mnoho listů je spíše zdvořilostních. Přátelé mu psali dopisy, kde mu blahopřáli a ke kterým, zvláště, když už byl starší, přikládali i dárky. A br. Kryšpín vzal pero a rukou, obtěžkanou stářím a nemocí, psal děkovné lístky. Je vděčný za vzpomínku, kterou si přátelé uchovali na „ubohého hříšníka, ... na mě ubohého, ... na mě chudičkého“. A on umí dar ohodnotit: „Uctivě vám děkuji za překrásný vřes, který jste mně nehodnému poslali.“ Děkuje tomu, kdo mu poslal „kuře“, „dobré“ pečivo, „výborné“ víno. A jak už to u obyčejných lidí bývá, musí na takové dary těžce pracovat a br. Kryšpín jejich cenu zná. Nepřeje si proto, aby se druzí kvůli němu uskromňovali, a píše: „Ohledně vína vás prosím, abyste ho neposílali ... až ho budu potřebovat, dám vám vědět.“ A protože věděl, že pro jeho přátele je důležité vědět, že je nosí ve svém srdci, ujišťuje je, že chová vůči nim „dávnu“ a „nezničitelnou“ náklonnost, kterou posiluje stálými modlitbami. Doprovází své přátele, sdílí s nimi radosti i těžkosti, chválí, ujišťuje, pobízí, ale především je pozvedá výše, k nebi a spasitelné Boží vůli, která je tak často pro lidskou přirozenost bolestná a zraňující.

Kryšpín totiž umí nadchnout pro křesťanskou pravdu, i když s sebou přináší těžkosti: „S duchovní radostí ... líbej onu láskyplnou pravici Boží, která kárá jako otec, aby nemusela trestat jako soudce.“ Podle Kryšpínovy logiky jsou trápení „vonnými oběťmi, které vystoupají až před Nejvyššího.“ A přijetí Boží vůle je „jasným znamením spásy.“

Aby se tohoto přijetí snadněji dosáhlo, br. Kryšpín zdůrazňuje modlitbu, jako častou a důvěrnou skrýš u Boha a zvláště u jeho Matky Marie: „Mějte stále větší úctu k přesvaté Panně, jestliže chcete přijít do nebe.“ Není jediný dopis, kde by to nepřipomínal. Přátelé si mohou být jisti, že nejsou sami. On se za ně nepřestává modlit: „Jak neustále konám ve svých slabých modlitbách.“ „Nikdy se nepřestanu modlit ... za celé Orvieto.“ Mnozí se ho dotazovali na to, jak konat vnitřní modlitbu. Jak například meditovat o plodech Kristova utrpení. A br. Kryšpín odpovídal, že je důležité uvědomovat si, „kdo trpí, co trpí a proč trpí.“ A hned se o tom široce rozepíše s jistotou, dlouho přemílaných skutečností. Vskutku, „bolestné Kristovo utrpení postačuje k tomu, aby od pekla zachránilo všechny.“

Br. Kryšpínovi se nezamlčovalo ani v dopise nic – nemoci, obtíže s dětmi, duchovní zkoušky, neshody v řeholním společenství, těžké porody, „mám si odpočinout?“ („Ano, pro spásu tvé duše.“), žádosti o doporučení (svět se nemění), zpovědníci, které do sklíčenosti uvrhla záplava pomluv a zla, atd.

Žádný dopis nezůstal bez odpovědi, protože ani pokora nemohla dispensovat br. Kryšpína od konání skutků milosrdenství. Tak „nehodný bratr“ poté, co ne bez jisté dávky ironie zdůraznil, že rozumy se nehledají u klášterního osla, napsal svou odpověď: „Považoval bych za dobré, aby se první z bratří oženil, aby tak nepovstalo pohoršení, kdyby později uzavíral manželství, jak se obvykle v podobných případech stává.“ A tomuto nejstaršímu bratrovi otevřeně píše: „Neposlouchejte nikoho, kdo by vás nutil k tomu, abyste vstoupil do kláštera, litoval byste toho.“ „Stačí, rozhodnutí patří Vaší Paní ... jen vám říkám, pamatujte na spásu duše.“

S autoritou píše: „Ve službě Bohu buďte stále bdělejší.“ „Především buďte pokorný, protože to je základ všech ctností.“ „Jen vám říkám, abyste přemýšlel o tom, co jsem vám řekl.“ Sám však v oblacích nelítá, je realista a ví, že Pán umí nechat čekat, právě tak, jako lidé mohou nechat vyjít na prázdno každou modlitbu. Proto, poté, co prosil Pána za své přátele, píše, že „zbývá jen, aby chtěl Bůh milosrdenství vyslyšet modlitbu, mě, nehodného hříšníka.“ Jedna osoba, která mu byla svěřena, se ani po tolika modlitbách, které se za tím účelem modlil, nechtěla polepsit. Br. Kryšpín to s lítostí uzavřel: „Jasně znamení tvrdého srdce.“

K mocným se nechoval úslužně. Naopak oni jsou jediní, ke kterým mluví „nehodný bratr“ tvrdým jazykem: „Jestliže chcete, aby vám Bůh prokazoval dobrodiní a zachránil jste svou duši ... Vraťte se!“ „To vám říkám z vnuknutí mého milovaného Ježíše, ..., abyste zničil svoji vášeň.“ A jen jednou, třebaže s obvyklou úctou a zdvořilostí, sestoupil, aby pranýřoval rozbouřenou řeku neřestí, které vyvěraly z onoho otráveného pramene.

Uměl však soucítit s těmi, kteří byli pokoušeni. Tak jednomu dobrému knězi z Bagnoregia, který byl sužován pochybností ohledně platnosti jeho kněžského svěcení, napsal, aby od sebe zahnal takovou dotěrnou myšlenku, „protože je to jen prelud, který se Vaší milosti uhnízdil v srdci a kterého využívá pekelný nepřítel.“

A jinému knězi, který trpěl velikými duchovními úzkostmi, radil br. Kryšpín tak, že ani zkušený duchovní vůdce by lépe jednat nemohl: „Buďte velkého a mužného ducha ... s radostí kráčejte dál (konat svěřené a často delikátní úkoly), neklidu si nevěšmejte ... snažte se být radostný v Pánu a zaobírejte se věcmi, na které stačíte a které jsou důstojné vašeho povolání.“ „Náš život je neustálý boj“, ale právě to je znamením, že se pro Boží milosrdenství staneme v ráji velikými knížaty.“ A pak je tu ještě jedna myšlenka, která se neustále v dopisech br. Kryšpína vrací – křesťan má vždy „radost ducha“ pro „věčnou slávu“, kterou očekává.

Poslední list je mezi publikovanými listy listem nejdelším. Na biblickém pozadí se v přesných formulacích a psychologickém zkoumání s jistotou popisuje řízení kormidla lidské duše v těch nejnebezpečnějších duchovních bouřích, protože i ti nejlepší křesťané si musí občas vyřizovat své účty se starým Adamem.

Tento list je možné pokládat za závěť a je zároveň jedním z nejvýraznějších obrazů duchovního života br. Kryšpína.

Kapitola IX

Zdvořilý až do konce

Během zimy 1747 – 48 v Orvietu musel br. Kryšpín pro vážnou nemoc ulehnout. Revma, dna a pakostnice doprovázené vysokou horečkou ho přinutily zůstat na lůžku. Byl ve svém útulku ošetřován laiky do té doby, než byli určeni dva bratři, kteří by se o něho ve dne v noci starali. Panu Ercole Salviati, který se ho ptal, jak mohl zůstat tak veselý, když tolik trpí, odpověděl že „mu jeho utrpení nevadí.“ Ale pak, když se naklonil k jeho posteli, zašeptal mu do ucha: „Ale víš, co mě mrzí? Mrzí mě, že tito bratři za mne trpí.“

Přestože on se v minulosti staral o mnoho nemocných kapucínů ve svém útulku, nebylo ono místo pro svou stísněnost vhodné pro tak vážně nemocného, jako byl on. Navíc byl přesvědčen, že musí zemřít v Římě, poté, co získá odpustky o svatém roce 1750. A to řekl více než jednomu návštěvníkovi. Proto o. kvardián připravil půdu a snažil se získat souhlas předních mužů města, aby ho nechali odejít „v tajnosti aniž by o tom lid věděl“.

Odešel z kláštera, kam se na pár dní vrátil, za úsvitu 13. května 1744. Odjel v kočáru, který mu byl dán k dispozici rodinou Falzacappa, u níž byl jednou v Tarquiniu hostem a která bez jeho vědomí nechala zhotovit jeho portrét.

Oproti všemu očekávání se jeho zdravotní stav v Římě poněkud zlepšil. Byl tam již dobře znám. Jeden svědek vypověděl, že roku 1744, při jeho příchodu do kláštera, „viděl Řím jako puštěný ze řetězu“. Samozřejmě, že jeho pověst ho tam předcházela již dříve. Jednoho dne si br. Kryšpín postěžoval o. Angelo Antoniovovi z Viterba: „Ó, Bože, já nechápu, proč mi přišlo naproti tolik lidí vždyť nejsem světec ani prorok...“ A ke klášteru proudily zástupy šlechticů i prostých lidí a co bylo zvlášť namáhavé pro starého bratra, začaly také jeho návštěvy nemocných po celém Římě. Mnozí mu posílali kočár, ale on, jak jen mohl, chodil raději pěšky a říkával: „že to se nejlépe hodí pro osla sv. Františka.“ Nejčastěji přijímal

prosebníky, kteří ke klášteru přicházeli. Stál vedle brány a zůstával tam až do oběda a pak tam byl ještě po nešporách. Jednoho dne při tolikáté žádosti, aby br. Kryšpín navštívil něčí domov, se otec kvardián, Giuseppe Maria da Nizza ohradil: „A jak je možné, že všichni chtějí br. Kryšpína, ale soucit s br. Kryšpínem nikdo nemá?“ Zatímco však mluvil, br. Kryšpín předstoupil a řekl: „Otče kvardiáne, jestliže je potíž jen s mojí neschopností, můžeme tohoto našeho bližního uklidnit hned, protože já mohu a mám dostatek sil, abych šel nemocné navštívit.“

Poslední nemoc, zápal plic, postihla br. Kryšpína 13. května 1750. Předcházející den, kdy se loučil na odchodu od svých přátel, řekl knížeti Barberini: „Je třeba jít, jít do našeho trvalého domova.“ Ten dobrý člověk se vyděsil, protože si myslel, že tím míní jeho, ale br. Kryšpín mu ihned nedorozumění vysvětlil. Následujícího dne ho jeden jeho krajan vybídl, aby se rozpomněl na utrpení Páně. On odpověděl: „Ach ano, o. Angelo Antonio, vždyť k němu upínám všechny své naděje.“ Když ho ošetřovatel upozornil, že smrt už je blízko, prolomil ticho těmito slovy: „Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi.“ (zaradoval jsem se, když mi řekli.) Avšak ujišťoval ošetřovatele i ostatní, že nezemře ani 17. ani 18. května, aby „nerušil svátek sv. Felixe“. Skutečně, zemřel 19. května 1750, ve 14.30. V posledních dnech opakoval často modlitbu: „Dokonči, ó můj Bože, dílo tvého milosrdenství a pro zásluhy nejsvětějšího utrpení mého Pána Ježíše Krista zachraň tuto moji duši.“

Sběh lidu, který chtěl uctít jeho mrtvé tělo, byl nepopsatelný. Jeden z vojáků, Guglielmo Marini, který nabídl své služby klášteru, s humorem popisuje „onen dav světa“ a „překot lidu“; jiný voják, Giovanni Uberti, vypráví o svém dojetí, když viděl šlechtice z domu Falconieri, Bernini, Barberini, Altieri a mnohé další, jak poklekají a v slzách líbají tělo br. Kryšpína, a dodává: „jsem si jistý, že v ten den bych naplnil kád' jejich slzami.“

Po šesti dnech bylo tělo br. Kryšpína pochováno v kostele Chiesa della Concezione, v takzvané „Capella segreta“ (Tajná kaple) „v nízké schránce, ale nad zemí“. Br. Kryšpín zemřel v pověsti svatosti, a proto byl v letech 1755- 57 zahájen informativní proces v Orviету a v Římě. Při té příležitosti o. Alessandro da Bassano prohlásil: „Byly zhotoveny různé portréty služebníka Božího, jen v Římě to bylo osm nebo deset verzí, a mnoho dalších i v jiných oblastech, a přesto v rozdávání obrázků zbožnost lidu není možné uspokojit.“

Br. Kryšpín byl blahorečen 7. září 1806. Ale až 28. února 1923 byl znovuotevřen případ jeho svatořečení. Dne 13. července 1979 byl publikován dekret, v němž byl potvrzen zázrak, kterého bylo dosaženo na jeho přímluvu. Svatořečení pak proběhlo 20. června 1982. Snad to nebude snadné zvyknout si říkat „svatý Kryšpín“ poté, co byl po 176 let uctíván titulem „blahoslavený“, ale jeho oslavením, kterým chtěl papež Jan Pavel II. završit oněch 800 let od narození Františka z Assisi (1182 – 1982), a tak ho uctít, nám zanechává jasné znamení, že on nepřestává ve svých synech obohacovat církev dobrým konáním a svatostí.